

Redaktionelt forord

Det er notorisk svært for offentlige myndigheder at få borgere eller offentligt ansatte til at gøre det rigtige, hvad enten det er at anlægge sunde spisevaner eller at sikre den rette tilrettelæggelse af arbejdet i hjemmeplejen. Jeg ser her helt bort fra, at det ikke er uproblematisk at afgøre, hvad det rigtige er. Tidligere, hvor respekten for autoriteter var større, kunne man blot beordre borgerne til dette eller hint. Det virkede som bekendt langt fra altid. I dag, hvor opfattelsen af forholdet mellem det offentlige og borgerne har ændret sig markant, bliver borgerne sure, hvilket bestemt ikke fremmer sagen. I nogle årtier har økonomiske incitamenter så været det foretrukne instrument til at sikre en hensigtsmæssig adfærd. Desværre reagerer vi ikke altid, som den økonomiske lærebog antager, og hvad værre er, de økonomiske incitamenter kan ligesom megen medicin have u hensigtsmæssige bivirkninger. På det sidste er der kommet et nyt skud på stammen for offentlig styring, der med et kerne-dansk ord hedder *nudging*. Ideen bag er at vejlede borgere og offentligt ansatte til at gøre det rigtige på en mild, men bestemt måde. Vi kender efterhånden alle fodsporene, der leder hen til gadens skraldespand.

Ligesom Tony Blair lagde politisk prestige til *New Public Management*, har *nudging* opnået politisk status ved at blive antaget af Obama-administrationen som et vigtigt redskab for politisk styring. I dette nummer af Samfundsøkonomen giver *Kirsten Bregm* læseren en systematisk introduktion til *nudging*. Hvad dækker begrebet over, hvad er dets teoretiske baggrund, hvordan bruges det i offentlig styring, og hvilke typiske faldgruber indeholder brugen? Ideen er at benytte indsigter fra adfærdso-ekonomi og psykologi til at skubbe/påvirke folk til at gøre det, der er i deres egen og samfundets interesse, men uden at påtvinge dem noget.

Nu betyder nye koncepter for offentlig styring – også med høj politisk cigarføring – ikke, at gamle og velprøvede instrumenter til at sikre fornuftig adfærd kastes ud. *Abdulfatah Sheikhbihi Adam, Sinne Smed og Jørgen Dejgård Jensen* undersøger, hvad økonomiske incitamenter betyder for vores forbrug af sodavand. Priserne er indrettet således, at der er en klar tilskyndelse til at købe store flasker, hvilket fremmer et skadeligt indtag af for meget sukker. Mod forventning har en størrelsesbaseret afgift ikke nævneværdige virkninger på sodavandsforbruget. For at opnå dette skal afgiften lægges på sukkerindholdet.

New Public Management har ikke påvirket vittigheder om offentligt ansatte, der også i dag handler om deres lave arbejds-tempo. *Villy Søgaard* hævder, at vittighederne ikke længere har

hold i virkeligheden, da produktiviteten i den offentlige sektor er steget markant i løbet af de sidste årtier. Hvor produktivtetsstigninger i den private sektor i høj grad kommer fra ny teknologi, kommer de i den offentlige sektor fra et opskruet arbejdstempo. En sådan udvikling har klare grænser og en fortsættelse af den offentlige produktivtetsudvikling kræver en omfattende satsning på teknologisk og organisatorisk innovation.

Hjemmeplejen er en serviceydelse, der har stor offentlig be- vægenhed, og som i medierne mest kendes fra kritiske sager. Hvordan skabes med begrænsede ressourcer et tilbud, der er acceptabelt for de ældre borgere og deres pårørende? På grundlag af praktiske erfaringer fra Københavns Hjemmepleje kommer *Thomas Karlsson, Jessie Kjærsgaard og Signe Bertelsen* med løsningsforslag. Det handler om at forbedre kvalitetskon- trollen og sikre dens forankring i hjemmeplejens organisering. For at opnå dette er det vigtigt at bibringe de ansatte et bedre omdømme og en højere selv vurdering.

Spekulation i fødevarer opfattes ofte som et skadeligt fæno- men, der bør reguleres af statsmagten. Det er især skadeligt for borgere i de fattige lande. Alligevel har både Europa og USA markeret klar politisk vilje til at gøre noget ved sagen. *Christina Buhl, Daniel Nygaard Jensen og Gert Tinggaard Svendsen* spørger, hvorfor det kun er lykkedes for USA at skabe en ef- fektiv regulering af fødevarerpekulation. Deres forklaring er, at beslutningsprocessen i USA er åben, hvilket gør det sværere for fødevarerindustrien at drive lobbyvirksomhed. Dette er lettere i Europa, hvor beslutningsprocessen er mere lukket.

En af dansk energipolitikks store succeser er overgangen til kombineret produktion af el og varme efter oliekriserne i 70'erne. I modsætning til tidligere, hvor både el- og varme- priser blev reguleret som naturlige monopoler, er det kun varmepriser, der reguleres i dag. Kraftvarmeværker har derfor incitament til at tage for høje priser for varmen og bruge provenuet til at gøre sig konkurrencedygtige på elmarkedet. *Eirik S. Amundsen, Frank Jensen og Ole Jess Olsen* undersøger forekomsten af en sådan krydssubsidiering for en række danske kraftvarmeværker og konkluderer, at den har fundet sted i et vist omfang.

Ole Jess Olsen
ansvarshavende redaktør